

บันทึกท้ายพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. ๒๕๕๘

ความเป็นมา

โดยที่ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายควบคุมการค้าและการครอบครองงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า แต่ยังไม่มียกกฎหมายควบคุมการค้าและการครอบครองงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ จึงมีการนำงาช้างป่าตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ามาสวมสิทธิและจดทะเบียนเป็นสัตว์พาหนะเพื่อตัดงาช้าง รวมถึงการลักลอบนำเข้างาช้างแอฟริกาเพื่อนำมาค้าหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้าง ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)) จึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องมีมาตรการควบคุมการค้างาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากการแปรรูปงาช้างภายในประเทศมิให้ปะปนกับงาช้างที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. ๒๕๕๘

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒ ตอนที่ ๓ ก วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๒ หน้า ๑

วันเริ่มใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๒ เป็นต้นไป

ผู้รักษาการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เหตุผลในการประกาศใช้

โดยที่ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายควบคุมการค้าและการครอบครอง การนำเข้าการส่งออก และการนำผ่านซึ่งงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า แต่ยังไม่มียกกฎหมายควบคุมการค้าการครอบครอง การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านซึ่งงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ จึงมีการนำงาช้างป่าตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ามาสวมสิทธิและจดทะเบียนเป็นสัตว์พาหนะ เพื่อตัดงาช้าง รวมถึงการลักลอบนำเข้างาช้างแอฟริกาเพื่อนำมาค้าหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้าง ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)) จึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องมีมาตรการควบคุมการค้า การครอบครอง การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านซึ่งงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากการแปรรูปงาช้างภายในประเทศมิให้ปะปนกับงาช้างที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. ๒๕๕๘ มีบทบัญญัติทั้งสิ้น ๒๐ มาตรา สาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

พระราชบัญญัตินี้เป็นการกำหนดให้มีกฎหมายเพื่อควบคุมการค้าและการครอบครองงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)) ที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามในฐานะประเทศ

สมาชิก โดยจะต้องกำหนดให้มีมาตรการควบคุมการค้าหรือการครอบครองงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากการแปรรูปงาช้างที่ได้มาจากช้างที่เป็นสัตว์พาหนะ เพื่อมิให้มีการนำงาช้างที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายมาปะปนกับงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑. ขอบเขตการใช้บังคับของกฎหมาย

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับแก่การควบคุมการค้า การนำเข้าหรือส่งออก และการครอบครองงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะเท่านั้น โดยมีมาตรการในการควบคุม ดังต่อไปนี้

๑.๑ การค้างาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากงาช้าง

กำหนดให้ผู้ซึ่งประสงค์จะประกอบกิจการค้างาช้างต้องยื่นคำขอใบอนุญาตต่ออธิบดี โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขออนุญาต การอนุญาต และการประกอบกิจการ และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา ๔)

๑.๒ การนำเข้าหรือส่งออกซึ่งงาช้าง

กำหนดให้ผู้ซึ่งจะนำเข้าหรือส่งออกงาช้างต้องรับใบอนุญาตจากอธิบดีโดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขออนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา ๕)

๑.๓ การครอบครองงาช้าง

กำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมการครอบครองงาช้างออกเป็น ๒ กรณี คือ

๑) กำหนดให้ผู้ครอบครองงาช้างนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับต้องแจ้งการครอบครองต่ออธิบดีโดยต้องนำหลักฐานการได้มาซึ่งงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะมาแสดงตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ว่างาช้างดังกล่าวเป็นงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ

๒) กำหนดให้ผู้ครอบครองงาช้างก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ซึ่งโดยข้อเท็จจริงผู้ครอบครองอาจไม่มีเอกสารหรือหลักฐานการได้มาซึ่งงาช้างดังกล่าวจึงกำหนดให้เพียงแต่ต้องแจ้งการครอบครองโดยระบุจำนวน ขนาด พร้อมทั้งภาพถ่ายของงาช้างต่ออธิบดีภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ภายหลังจากรับแจ้งการครอบครองทั้งสองกรณี ให้อธิบดีออกเอกสารการครอบครองงาช้างให้แก่ผู้แจ้งการครอบครองไว้เป็นหลักฐานด้วย หลังจากการออกเอกสารการครอบครองงาช้างทั้งสองกรณี ในกรณีที่ตรวจพบหรือมีเหตุอันควรสงสัยในภายหลังว่างาช้างใดมิใช่งาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ อธิบดีอาจมีคำสั่งให้ผู้ครอบครองนำเอกสารหรือหลักฐานมาพิสูจน์ได้ และในกรณีที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่างาช้างในความครอบครองของตนเป็นงาช้างที่ได้มาจากช้างที่เป็นสัตว์พาหนะได้กำหนดให้งาช้างนั้นตกเป็นของแผ่นดิน (มาตรา ๖ และมาตรา ๒๐)

๑.๔ การโอนการครอบครอง การเปลี่ยนแปลงสถานที่ครอบครอง การแปรสภาพหรือเปลี่ยนรูปร่างงาช้างที่อยู่ในความครอบครอง

กำหนดให้ผู้ครอบครองงาช้างไม่ว่าจะได้มาก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับหรือได้มานับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับต้องแจ้งเป็นหนังสือต่ออธิบดีก่อนวันที่จะมีการโอนการครอบครอง เปลี่ยนแปลงสถานที่ครอบครอง แปรสภาพ หรือเปลี่ยนรูปร่างงาช้าง เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตามและตรวจสอบงาช้างได้ (มาตรา ๗)

๒. อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยให้มีอำนาจ ดังนี้

๒.๑ การกำหนดให้มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการค้างาช้างในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้นเพื่อตรวจสอบการดำเนินการเอกสารหลักฐานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการกระทำใด ๆ ที่อาจเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติ กฎกระทรวง ประกาศ หรือตามที่กำหนดในใบอนุญาต

๒.๒ กำหนดให้สามารถค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งสถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งมีอำนาจยึดอายัดงาช้าง เอกสารหรือหลักฐานหรือวัตถุใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบหรือการดำเนินคดี

๒.๓ มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

ในการปฏิบัติหน้าที่ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องแสดงบัตรประจำตัวแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องและให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ด้วย ส่วนแบบบัตรประจำตัวให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒)

๓. บทกำหนดโทษ

โดยที่งาช้างเป็นทรัพย์ที่มีราคาค่อนข้างสูงในการกำหนดโทษตามพระราชบัญญัตินี้ จึงใช้โทษปรับเป็นหลักและกำหนดในอัตราค่อนข้างสูงเพื่อให้สอดคล้องกับราคาของงาช้าง ประกอบกับการใช้โทษจำคุกสำหรับกรณีที่กำหนดให้ต้องมาขออนุญาต (มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕) ทั้งนี้ เพื่อเป็นมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้ที่จะกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยเทียบเคียงจากอัตราโทษตามความผิดตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐๖/๒๕๕๗ เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

๔. คณะกรรมการเปรียบเทียบ

ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบเพื่อทำหน้าที่เปรียบเทียบความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว เพื่อให้การดำเนินคดีมีความรวดเร็วและลดการนำคดีขึ้นสู่ศาล โดยกำหนดให้คณะกรรมการเปรียบเทียบประกอบด้วยผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้แทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดให้มีทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และในส่วนภูมิภาคตามที่รัฐมนตรีกำหนดตามความเหมาะสม (มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗)

๕. บทเฉพาะกาล

๕.๑ กำหนดให้ผู้ประกอบกิจการค้างาช้างอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับยื่นคำขออนุญาตต่ออธิบดีภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ และเมื่อยื่นคำขออนุญาตแล้วให้ประกอบกิจการต่อไปได้จนกว่าจะได้รับแจ้งคำสั่งไม่อนุญาตจากอธิบดี ทั้งนี้ ในการยื่นคำขออนุญาต และจัดทำบัญชีการค้าได้มา การแปรรูป และการจำหน่ายงาช้าง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา ๑๘)

๕.๒ กำหนดให้ผู้ซึ่งประสงค์จะประกอบกิจการค้าทางช้างหลังจากวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับยื่นคำขออนุญาตต่ออธิบดี และเมื่อยื่นคำขออนุญาตแล้ว ให้ประกอบกิจการค้าทางช้างได้จนกว่าจะได้รับแจ้งคำสั่งไม่อนุญาตจากอธิบดี ทั้งนี้ ในการยื่นคำขออนุญาตและจัดทำบัญชีการได้มา การแปรรูป และการจำหน่ายทางช้าง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา ๑๙)

๕.๓ กำหนดให้ผู้ที่ได้มาหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งงาช้างก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับแจ้งการครอบครองโดยให้ระบุจำนวน ขนาด พร้อมทั้งภาพถ่ายของงาช้างต่ออธิบดีภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ และให้อธิบดีออกเอกสารการครอบครองงาช้างให้แก่ผู้แจ้งการครอบครองไว้เป็นหลักฐาน โดยในกรณีที่ตรวจพบหรือมีเหตุอันควรสงสัยในภายหลังจากที่ได้รับแจ้งการครอบครองว่างาช้างใดมิใช่งาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ อธิบดีอาจมีคำสั่งให้ผู้ครอบครองนำเอกสารหรือหลักฐานมาพิสูจน์ได้ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการแจ้งการครอบครองเหตุอันควรสงสัย และการนำเอกสารหรือหลักฐานมาพิสูจน์ ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา ๒๐)

๖. อัตราค่าธรรมเนียมตามบัญชีท้าย

การเก็บค่าธรรมเนียมตามร่างพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดโดยเทียบเคียงจากอัตราค่าธรรมเนียมตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ ให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้เหมาะสมต่อไป

๗. รัฐมนตรีรักษาการ

กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและประกาศตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๒๑)

นางจรรวณ ดวงวิชัย / จัดทำ